

ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

ΤΟΥ Κ ΑΝΔΡΕΟΥ Δ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ

Τακτικού Καθηγητού του Έμπορικού και Βιομηχανικού Δικαίου
εις την Άνωτάτην Βιομηχανικὴν Σχολὴν Πειραιῶς

Ἄλλοδαπὴ ἀσφαλιστικὴ ἐπιχείρησις λειτουργοῦσα ἐν Ἑλλάδι συγχωνεύσῃ αὐτῆς δι' ἀπορροφήσεως ὑπ' ἄλλης μὴ λειτουργοῦσης ἐν Ἑλλάδι ἢ ἐννοια τῆς ἐπιχειρήσεως ἰδίως ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰς ἀσφαλιστικὰς ἐταιρείας φύσει καὶ τύχῃ τῆς διοικητικῆς ἀδείας λειτουργίας ἐν Ἑλλάδι τῆς ἀπορροφηθείσης ἐταιρείας ὡς διοικητικῆς πράξεως ἢ ἀδεία δὲν ἔχει προσωποπαγῆ χαρακτῆρα κατ' ἀκολουθίαν, ἢ ἐκδοθησομένη ἀδεία λειτουργίας ἐν Ἑλλάδι ὑπὲρ τῆς ἀπορροφώσης ἐταιρείας δὲν εἶναι ἰέα, ἀλλὰ συνέχισις τῆς παλαιᾶς ὑπὸ νέον φορέα (δικαιούχον).

I. Ἡ φύσις καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς συγχωνεύσεως

1. Ἐλλείπει ἐιδικῆς νομοθετικῆς ρυθμίσεως, ἐν Γαλλίᾳ, τοῦ θεσμοῦ τῆς συγχωνεύσεως Ἀνωλύμων Ἐταιρειῶν — τοῦ νόμου 66 - 537 τῆς 24.7.66 μὴ ἐφαρμοζομένου ἐν προκειμένῳ — ἢ ἐπιστήμη καὶ ἢ νομολογία Hamel - Lagarde, (Traité de droit commercial, 1, No. 767 καὶ ἡ ἐν σημ. 1 νομολογία Ripert - (Durand - Roblot), Traité élémentaire de droit commercial, 1, (1959), No. 1421 ἐπ. Copper - Royer, De la fusion des sociétés, 1933, σ. 10 ἐπ.) δέχονται τὰς ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων συμφωνηθείσας βασικὰς ἀρχὰς τῆς συγχωνεύσεως ἧτοι: α') τὸν ἀποκλεισμόν τῆς πραγματικῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς ἐνσωματουμένης ἐταιρείας τῆς εἰσφορᾶς τῆς Α. ἀποτελοῦσης τρόπον (πλασματικῆς) ἐκκαθαρίσεως αὐτῆς, ἧτις (Α) καὶ λύεται διὰ τῆς συγχωνεύσεως. (Pic - Kreher, Des sociétés commerciales, 11, σ. 672 καὶ 1, σ. 656) καὶ β') τὴν ἐν παντὶ ὑποκατάστασιν τῆς ἀπορροφώσης (Β) εἰς τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῆς ἐνσωματουμένης Α (ἄρθρ. 1 συμφωνίας).

2. Τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα, ἐξυπηρετοῦντα τὸν οἰκονομικὸν σκοπὸν τῆς συγχωνεύσεως, ἧτοι τὴν συνένωσιν τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν συγχωνευομένων ἐταιρειῶν, καθιεροῦνται ρητῶς καὶ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας καὶ ἐιδικώτερον τοῦ νόμου 5261/31, ὅστις εἰς τὰ ἄρθρ. 1 καὶ 2 (ἄρθρ. 68 καὶ 69 τοῦ Β.Δ. 174/63 «περὶ Κωδικοποιήσεως τῶν διατάξεων τοῦ νόμου 2190/20» εἰς ἐνιαῖον νόμον), ὀρίζει «ὅτι ἐπὶ συγχωνευομένων ἐταιρειῶν δὲν ἐφαρμόζονται αἱ περὶ ἐκκαθαρίσεως καὶ διαλύσεως ἰσχύουσαι διατάξεις»,

ἔτι δὲ ὅτι ἡ ἔταιρεία, εἰς ἣν ὑπήχθη ἑτέρα τοιαύτη, « ὑποκαθίσταται αὐτοδικαίως καὶ ἄνευ οἰασθήποτε ἄλλης διατυπώσεως, εἰς ἅπαντα ἐν γένει τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῆς συγχωνευθείσης ἔταιρείας, τῆς τοιαύτης μεταβιβάσεως ἐξομοιομένης πρὸς τὴν καθολικὴν διαδοχὴν ».

Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ νόμου ἡ ἐνσωματουμένη ἔταιρεία δὲν λύεται οὔτε ἐξαφανίζεται, ἀλλὰ ἐξακολουθεῖ ὑπάρχουσα εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἐνιαίας, ὑπὸ διαφορετικὸν καθεστῶς. Διὰ τῆς συγχωνεύσεως ἐπέρχεται συνένωσις τῶν ἑταιρικῶν περιουσιῶν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς συνενώσεως τῶν φορέων αὐτῶν νομικῶν προσώπων.

Καταργηθέντος, διὰ τῆς συγχωνεύσεως (ἀπορροφήσεως, προσαρτήσεως), τοῦ καταστατικοῦ τῆς Α. ἡ ἔταιρεία αὕτη ἔπαυσε νὰ ὑφίσταται ὡς ἴδιον νομικὸν πρόσωπον. Ἡ περιουσία τῆς ἢ ἀκριβέστερον ἢ ἐπιχείρησις τῆς, περιῆλθεν ἐν τῷ συνόλῳ τῆς εἰς τὴν ἐνιαίαν, συντελεσθείσης συγχύσεως, χωρὶς ἡ ἐνσωματουμένη νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ σταδίου τῆς ἐκκαθαρίσεως (ἀποσυνθέσεως τοῦ ἐνεργητικοῦ πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ παθητικοῦ).

Συνέπεια τῆς διεισδύσεως τῆς ἔταιρείας Α. εἰς τὴν Β. εἶναι ὅτι, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου, ἡ ἐνιαία ἔταιρεία ὑποκαθίσταται αὐτοδικαίως, ἐν εἴδει καθολικῆς διαδοχῆς καὶ ἄνευ ἑτέρου, εἰς ἅπαντα τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις ἢ, κατ' ἄλλην ἔκφρασιν, εἰς ὀλόκληρον τὸ ἐνεργητικὸν καὶ τὸ παθητικὸν τῆς ἐνσωματουμένης ἔταιρείας.

3. Ἐκ τῆς διατυπώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ νόμου καὶ τῆς συμφωνίας περὶ συγχωνεύσεως ἀπηχούσης τὰς ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τοῦ θέματος κρατούσας ἀπόψεις, θὰ ἠδύνατο νὰ συναχθῆ τὸ συμπέρασμα ὅτι, ἡ διὰ τῆς συγχωνεύσεως ἐπερχομένη καθολικὴ διαδοχὴ (ἀκριβέστερον «οἰοεὶ καθολικὴ διαδοχὴ», Κιάντου - Παμπούκη, Ἡ συγχωνεύσεις ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν § 12), ἀφορᾷ μόνον εἰς τὴν περιουσίαν τῆς ἐνσωματουμένης ἔταιρείας, θεωρουμένην ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν ἥτοι ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ συνόλου τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων τῆς Α.

Ἄλλ' ὁμως τοιαύτη τις ἀντίληψις δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου, πρὸς τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τῆς συμβάσεως συγχωνεύσεως, καλοπίστως ἐρμηνευομένης καὶ τὰ ἐν τῇ συναλλακτικῇ πρακτικῇ ἰσχύοντα καὶ γενικῶς κρατοῦντα.

Πράγματι, ἡ ἀληθὴς ἔννοια τοῦ νόμου καὶ τῶν συμφωνηθέντων εἶναι ὅτι ἡ ἐν προκειμένῳ καθιερούμενη καθολικὴ διαδοχὴ, ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τῆς ἐνσωματουμένης ἔταιρείας.

II. Ἡ ἔννοια τῆς ἐπιχειρήσεως ἰδίως ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰς ἀσφαλιστικὰς ἔταιρείας

1. Ὡς εἶναι γνωστόν, ἡ ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις εἶναι ἔννοια εὐρύτερα τῆς περιουσίας (περὶ ἧς Παπαντωνίου, Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἐννοίας τῆς περιουσίας εἰς τὸ νεώτερον ἀστικὸν δίκαιον, Ε.Ε.Ν. 32, σελ.

793 έπ.). Κατά γενικῶς κρατοῦσαν ἀντίληψιν ἐμπορικὴ ἐπιχειρήσις εἶναι τὸ ὠργανωμένον οικονομικὸν σύνολον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ὄχι μόνον ἐκ πραγμάτων, δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων, ὡς ἡ περιουσία, ἀλλὰ καὶ ἐκ δυναμικῶν στοιχείων, ἤτοι πραγματικῶν καταστάσεων ἢ σχέσεων, αἱ ὁποῖαι προσδίδουν εἰς αὐτὴν τὴν ἰκανότητα παραγωγῆς κέρδους ὡς λ.χ. ἡ φήμη, ἡ πελατεία, ἡ καλὴ πορεία, ἡ καλὴ ὀργάνωσις, τὸ σῆμα, ὁ διακριτικὸς τίτλος κλπ. ἅτινα, ἐν περιπτώσει ἐκποίησησεως τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀποτελοῦν τὴν «ὑπεραξίαν» αὐτῆς ὑποκειμένην εἰς φορολογία (Α.Ν. 332/36). Οὕτω Καραβᾶς, Ἐγχειρίδιον Ἐμπορικοῦ Δικαίου § 97. Σπηλιόπουλος, Στοιχεῖα Ἐμπορικοῦ Δικαίου § 85 έπ. Λουκόπουλος, Στοιχεῖα Ἐμπορικοῦ Δικαίου, Α' 1967, § 55 έπ.

Ἡ κατανομή καὶ οικονομικὴ ἀξία τῶν στοιχείων τούτων εἰς τὰς διαφόρους ἐπιχειρήσεις εἶναι ἄνιστος, εἰς τινὰς δέ, δυνατόν, τινὰ ἐξ αὐτῶν νὰ ἐλλείπουν, ἐνῶ ἄλλα νὰ ἔχουν περιουσιακὴν ἀξίαν πολὺ μείζονα τῶν ἀπτῶν, ὑλικῶν στοιχείων, ὡς τοῦτο συμβαίνει διὰ τὴν φήμη, πελατεῖαν, καλὴν ὀργάνωσιν καὶ πορείαν μιᾶς ἀσφαλιστικῆς ἐπιχειρήσεως.

2. Μολοντί εἰς τὸ παρ' ἡμῖν δίκαιον ἡ ἐμπορικὴ ἐπιχειρήσις δὲν ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον καθολικῆς καὶ συστηματικῆς ρυθμίσεως — ὡς συνέβη ἐν Ἰταλίᾳ (ἄρθρ. c.c. 2555 έπ.) καὶ ἐν μέρει ἐν Γαλλίᾳ, ἔνθα ὁ θεσμὸς (fonds de commerce) ἦτο ἀσφαλῶς οἰκείος εἰς τοὺς συμβληθέντας ἐν τῇ συμβάσει συγχωνεύσεως — ἐν τούτοις ἐκ τῶν ἐγκατεσπαρμένων διατάξεων τῆς παρ' ἡμῖν νομοθεσίας σαφῶς διαγράφεται νομοθετικὴ τάσις καθ' ἣν α') καὶ τὸ ἐλληνικὸν δίκαιον δὲν δύναται νὰ χωρήσῃ εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν συγχρόνων ἐμπορικῶν συναλλαγῶν ἄνευ τῆς ἐπιχειρήσεως ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ὠργανωμένης οικονομικῆς ἐνότητος καὶ δὴ β') κατὰ τρόπον ἀνεξάρτητον τοῦ φορέως τῆς, τοῦ ἐπιχειρηματίου (Τσιριντάνης, Στοιχεῖα Ἐμπορικοῦ δικαίου (1962) Α' § 56).

Ἡ νομοθετικὴ αὕτη τάσις διαγράφεται παρ' ἡμῖν ἀπὸ τοῦ 1914 καὶ ἐντεῦθεν. Οὕτω πλείστοι νόμοι χρησιμοποιοῦν τὸν ὄρον «ἐπιχειρήσις» χωρὶς νὰ δίδουν καὶ τὸν ὀρισμὸν τῆς: ὁ ν. 146/14 «περὶ ἀθμιτοῦ ἀνταγωνισμοῦ», (ἄρθρ. 11, 12, 13, 14, 16, 23), ὁ νόμος 184/14 «περὶ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν Ἐπιμελητηρίων», (ἄρθ. 25, 28), ὁ νόμος 2527/20 «περὶ διπλωμάτων εὐρεσιτεχνίας» (ἄρθρ. 6, 15), ὁ ἀν. νόμος 1998/39 «περὶ σημάτων» (ἄρθρ. 1, 13, 15, 30, 23, 25, 26) Α.Κ. 332, 334, 439, 959, 969, 1648, 1889, ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ὁ νόμος 1023/17 «περὶ ἰδιωτικῆς ἐπιχειρίσεως ἀσφαλίσεως», (ἄρθρ. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8). Τὸ ἄρθρ. 3 μάλιστα αὐτοῦ, ἀνῆκον εἰς τὰς γενικὰς διατάξεις καὶ ὀρίζον ὅτι «διὰ τὴν ἀσκήσιν πάσης ἰδιωτικῆς ἀσφαλιστικῆς ἐπιχειρήσεως ἀπαιτεῖται ἄδεια χορηγούμενη διὰ Β. Δ.» ρυθμίζει τόσον τὰς ἡμεδαπὰς ὅσον καὶ τὰς ἀλλοδαπὰς ἀσφαλιστικὰς ἐπιχειρήσεις, ἅς ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο, ὑποβάλλει εἰς ἐνιαῖον νομοθετικὸν καθεστῶς.

Ἡ ἄδεια δὲ αὕτη λειτουργίας τῆς ἐνσωματουμένης ἐπιχειρήσεως (Α), ἦτο τὸ στοιχεῖον ἀκριβῶς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον (προσπορίζον καὶ τὴν ἐν Ἑλλάδι δικαιοπρακτικὴν ἰκανότητα αὐτῆς πρὸς σύναψιν ἐγκύρων συμβάσεων ἀσφαλί-

σεως) ἀποτελεῖ προνόμιον, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον παρήχθησαν ἡ ἤξιοποίηθησαν τὰ ἐπὶ μέρους στοιχεῖα, τινὰ τῶν ὁποίων προηγουμένως (πρὸ τῆς χορηγήσεως ἀδείας) μὲν ἀπετέλουν ἀπλήρη περιουσίαν, ἥτοι ἀπλοῦν ἄθροισμα συσσωρευμένων οἰκονομικῶν στοιχείων, νῦν δὲ συνθέτουν τὴν ἐπιχείρησιν, εἰς ἣν καὶ ὁ νομοθέτης ἀποβλέπει, ὡς παραγωγικῶς ὠργανωμένον σύνολον.

Ἡ καθολικὴ διαδοχὴ, καθ' ὃ καθολικῆ, καταλαμβάνει τὴν ἐπιχείρησιν τῆς ἐνσωματωθείσης ἑταιρείας ἐν τῷ συνόλω τῆς, ἥτοι εἰς οἶαν κατάστασιν εὐρίσκετο, κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συγχωνεύσεως, ὡς παραγωγικὸν σύνολον.

Ἡ ἀποφυγὴ τῆς ἐκκαθαρίσεως (συμβατικῆ ἐν προκειμένῳ καὶ νόμιμος παρ' ἡμῖν) ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ ματαίωσῃ τὴν ἀποσύνθεσιν τῆς ὑπὸ τῆς ἑταιρείας Α ἀσκουμένης ἐπιχειρήσεως, ὡς καὶ τὴν διακοπὴν τῆς λειτουργίας καὶ παραγωγικῆς τῆς δραστηριότητος γενικῶς (καὶ ἐν Ἑλλάδι). Ἄλλως οὐδὲν συμφέρον θὰ εἶχεν ἡ ἑταιρεία Β ἵνα ἐπιδιώξῃ συγχώνευσιν μὲ ἀποσυντεθειμένην ἐπιχείρησιν, ἡ δὲ καθολικὴ διαδοχὴ, ἣν ὁ νόμος θέλει, θὰ ἦτο ἄνευ ἀντικειμένου καὶ οὐσιαστικοῦ περιεχομένου.

3. Ἐκ τῶν ἡγουμένων σκέψεων προκύπτει ὅτι ἡ ἑταιρεία Α. κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἐνσωματώσεώς της εἰς τὴν Β.

α) Κατὰ μὲν τὴν ἐκδοχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ νόμου ἔπαυσε βεβαίως νὰ ὑφίσταται ὡς αὐτοτελὲς νομικὸν πρόσωπον, ἐπειδὴ ὁμως δὲν διελύθη καὶ δὲν ἐξεκαθαρίσθη ἐν τῇ πραγματικότητι, συνεχίζεται εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἐνιαίας (τῆς ἀπορροφώσης Β) διατηρουμένης ἐν ἰσχύϊ τῆς ἀδείας λειτουργίας της. Μόνον οὕτως ἀποκτᾷ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον ἡ καθολικὴ διαδοχὴ (Κιάντου - Παμπούκη, σελ. 218, ἐπαγομένη ὅτι «αἱ ὑπὲρ μιᾶς τῶν συγχωνευομένων ἑταιρειῶν ὑφιστάμεναι ἐξαιρετικαὶ διατάξεις πρέπει νὰ ἐξακολουθήσουν ἰσχύουσαι ὑπὲρ τῆς ἐκ τῆς συγχωνεύσεως προκυπτούσης νέας ἑταιρείας» καὶ σελ. 216).

β) Κατὰ τὰ συμφωνηθέντα δὲ καὶ ἐν Γαλλίᾳ κρατοῦντα, καὶ ἂν αὕτη (Α) ἐλύθη, ὡς νομικὸν πρόσωπον, ἡ ἐπιχείρησις της, ὑπὸ τὴν προεκτεθεισάν ἔννοιαν, ἀντικειμενικῶς σκοπούμενη καὶ ρυθμιζομένη κατὰ τρόπον αὐτοτελῆ καὶ ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ φορέως της (ἐπιχειρηματίου) (ἀνωτ. 2), διετήρηθη, ἀπλῶς δὲ μετέβαλε φορέα (ἐπιχειρηματίαν). Ἄφ' οὗ ὁμως ἡ ἀδεια χορηγεῖται κατ' ἄρθρ. 3 τοῦ νόμου 1023/17 εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, αὕτη παραμένει ἄθικτος, εἶναι δὲ ἀδιάφορος ὁ νέος φορεὺς, ὅστις ἀνέλαβε τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς τέως ἑταιρείας Α.

4. Ἐν συνόψει τῶν ὡς ἄνω, ὑπὸ I καὶ II, ἀναπτυχθέντων, φρονοῦμεν ὅτι ὁ ρόλος τῆς διοικήσεως χορηγησάσης τὸ 1920 ἄδειαν λειτουργίας ἐν Ἑλλάδι τῆς ἐπιχείρησεως τῆς Α., μετ' ἔφηναν τῆς σκοπιμότητος, ἐξηνητήθη, δημιουργηθέντος ἀντιστοίχου δικαιώματος ὑπὲρ τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐπαναλαμβάνομεν, τοῦ ὑφ' ὃν αὕτη ἐτέλει τότε φορέως.

Ἐκτοτε (1920), τὸ δικαίωμα, ὁρῶν ἀντικειμενικῶς εἰς τὴν ἐπιχείρησιν (ἄρθρ. 3 νόμου 1023/17) συνυφάνθη μετ' αὐτῆς, παρήγαγεν ἡ ἤξιοποίησε τὰ ἐπὶ μέρους λοιπὰ, κυρίως ἄλλα στοιχεῖα, ἐξ ὧν αὕτη συντίθεται, καταστάν

ούτω μεταβιβαστὸν οὐχὶ βεβαίως, αὐτοτελῶς, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς συνόλου.

Ἡ ὡς ἐποστηριζομένη ἀποφίς, καθ' ἀποτέλεσμα, εἶναι ἐξομοιωτέα μετὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ συγχώνευσις θὰ ἐπιτυχάνετο δι' ἐξ α γ ο ρ ᾶ ς τῶν μετοχῶν τῆς Α. ὑπὸ τῆς Β., ὅτε διατηρουμένον ὡς αὐτοτελοῦς τοῦ νομικοῦ προσώπου ἐκείνης (Α) δὲν θὰ ἐτίθετο τὸ προκείμενον ζήτημα. Εὐλόγως διερωτᾶται τις: διατί ὁ ἐπιλεγείς τρόπος νὰ ὀδηγήσῃ εἰς διάφορον λύσιν; Ὅ,τι ἐπιτρέπεται πλαγίως, διατί νὰ μὴ ἐπιτρέπεται εὐθέως; Τὸ δίκαιον δὲν πρέπει νὰ ὀδηγῆ εἰς τοιοῦτου εἶδους πλαγίας ὁδοὺς. Τὸ αὐτὸ οικονομικὸν ἀποτέλεσμα εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, ὀρθὸν εἶναι ὅπως ὀδηγήσῃ εἰς ἐνιαίαν νομικὴν λύσιν τοῦ προκύψαντος ζητήματος.

III. Ἡ φύσις τῆς ἀδείας λειτουργίας ἐν Ἑλλάδι τῆς ἐταιρείας Α.

(Τὸ δῆθεν προσωποπαγὲς αὐτῆς)

Α' Γενικῶς

1. Ὡς ἐσημειώθη ἀνωτέρω, τὴν συνένωσιν τῶν περιουσιῶν, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται ἐπὶ τῆς συγχωνεύσεως Α.Ε., ὁ νόμος ἐξομοιώνει πρὸς καθολικὴν διαδοχὴν, ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι ὑπάγει ταύτην εἰς τὴν ρύθμισιν τῆς καθολικῆς διαδοχῆς καὶ συγκεκριμένως τῆς κληρονομικῆς τοιαύτης, ἐφαρμοζομένης ὁμως ἀναλογικῶς.

Ἄλλ' ὅμως ἡ κληρονομικὴ διαδοχὴ, παρὰ τὸν καθολικὸν τῆς χαρακτῆρα δὲν περιλαμβάνει πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς περιουσιακὰς σχέσεις τοῦ κληρονομούμενου. Ὅρισμένοι τῶν σχέσεων τούτων, ὡς στηριζόμενοι ἐπὶ ὀρισμένων ἰδιοτήτων τοῦ φορέως αὐτῶν, ἀποσβέννυνται διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

Κατ' ἀκολουθίαν, αἱ «π ρ ο σ ω π ο π α γ ε ῖ ς» αὗται σχέσεις γεννᾶται ζήτημα ἂν ἀποσβέννυνται καὶ εἰς περίπτωσιν ἀπορροφήσεως τῆς ἐταιρείας, ἡ ὁποία ἦτο φορεὺς αὐτῶν.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου δὲν ὑφίσταται ὁμοφωνία. Κρατοῦσα καὶ ὀρθοτέρα, ὡς φαίνεται, εἶναι ἡ ἀποφίς καθ' ἣν αἱ προσωποπαγεῖς σχέσεις, αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν ἐνσωματουμένην ἐταιρείαν (Α) περιέρχονται καὶ αὗται εἰς τὴν ἐνιαίαν. Ἡ ἀποφίς αὕτη θεμελιούται ὑπὸ τινων μὲν εἰς τὸ ἐπιχειρήμα ὅτι ἐπὶ συγχωνεύσεως δὲν συντελεῖται κατὰ κυριολεξίαν καθολικὴ διαδοχὴ καὶ συνεπῶς ἀποξένωσις τῶν σχέσεων τούτων ἀπὸ τοῦ μέχρι τοῦδε φορέως τῶν καὶ περιέλευσις αὐτῶν εἰς τὸν νέον φορέα, ἀλλ' ἀπλῶς μεταφορὰ τούτων εἰς τὴν ἐνιαίαν ἐταιρείαν ὁμοῦ μετὰ τοῦ προηγουμένου φορέως τῶν (οὕτως οἱ ὑπὸ Κιάντου-Παμπούκη, ἐνθ' ἄνωτ. ἐν σελ. 226 σημ. 18 σημειούμενοι συγγραφεῖς), ἐνῶ ὑπὸ ἄλλων εἰς τὸ ἐπιχειρήμα ὅτι αἱ προσωπικαὶ σχέσεις, ἐφ' ὅσον συνάπτονται μετὰ νομικοῦ προσώπου καὶ ἰδίως μετὰ κεφαλαιουχικῆς ἐταιρείας, μὴ ἐχούσης ἀμετάβλητον ὑπόστασιν, ὡς τὸ φυσικὸν πρόσωπον, ἀλλ' ὑποκειμένης εἰς παντοίας μεταβολὰς τῆς μετοχικῆς τῆς συνθέσεως, ἀποβάλλουν τὸν τοιοῦτον (προσωποπαγῆ) χαρακτῆρα τῶν (W ü r d i n g e r,

Aktienrecht, 1959, § 43D, I. Κιάντου-Παμπούκη, σ. 227. Γεωργακόπουλος, εις 'Ελληνικήν Δικαιοσύνην, 1961, σελ. 1003).

"Αν ὀρθότερα εἶναι ἡ ἄποψις καθ' ἣν εἰς τὴν συγχώνευσιν δὲν πρόκειται περὶ κατὰ κυριολεξίαν διαδοχῆς, ἀλλὰ περὶ συνενώσεως περιουσιῶν (ἀκριβέστερον ἐπιχειρήσεων) πραγματοποιουμένης διὰ τῆς συνενώσεως τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα εἶναι φορεῖς αὐτῶν, ἔπεται ὅτι αἱ ἀπλῶς προσωπικαὶ σχέσεις, αἱ ὁποῖαι ἐδημιουργήθησαν χάριν τῆς ἐνσωματουμένης ἐταιρείας, περιερχόμεναι εἰς τὴν ἐνιαίαν τοιαύτην, δὲν ἀποσπῶνται τοῦ μέχρι τοῦδε φορέως τῶν, διότι ὁ φορέως τῶν ἐξακολουθεῖ ὑπάρχων εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ νέου, ἐνιαίου φορέως. Αἱ σχέσεις αὗται, ἔτι καὶ μετὰ τὴν συγχώνευσιν, ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν συνδεδεμέναι μὲ τὴν ἐπιχείρησιν διὰ τὴν ὁποῖαν τὸ πρῶτον παρήχθησαν (Κιάντου-Παμπούκη, σελ. 228).

2. Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἡγήθεισῶν σκέψεων δὲν ἰσχύει, φρονοῦμεν, ἐν προκειμένῳ, ἡ ἄποψις (Μπαλῆ, Κληρονομικὸν Δίκαιον § 2 ἀρ. 2) καθ' ἣν «δὲν περιλαμβάνονται εἰς τὴν κληρονομίαν αἱ σχέσεις δημοσίου δικαίου διότι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἡ συνδέονται στενωῶς πρὸς ὠρισμένον πρόσωπον ἢ δὲν φέρουσι περιουσιακὸν χαρακτήρα. Οὕτω, τὰ ἐκ διοικητικῆς ἀδείας πρὸς ἄσκησιν ὠρισμένου ἐπιτηδεύματος».

Πέραν τοῦ ὅτι ἡ γνώμη αὕτη δὲν διατυποῦται κατὰ τρόπον ἀπόλυτον (ἀφ' οὗ ἀναγράφεται... ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ), θὰ ἠδύνατο κατ' αὐτῆς βασιμῶς νὰ ἀντιταχθῆ ἔκτος ἄλλων:

α) ὅτι ἡ Α.Ε. δὲν ἔχει «ἐπάγγελμα ἢ ἐπιτήδευμα» ἀλλὰ σκοπόν,

β) ὅτι ἡ ἄδεια λειτουργίας τῆς ἐταιρείας Α., ἀνεξαρτήτως ἂν ἐν τῇ χορηγήσει τῆς ἠρευνῆθῃ καὶ ἡ σκοπιμότης, δὲν εἶναι σχέσις «προσωποπαγῆς», καθ' ὅσον δὲν ἐδόθη κατ' ἐκτίμησιν προσωπικῶν στοιχείων ἢ ἰδιοτήτων, αἵτινες ἐπὶ Α.Ε. εἶναι ἀδιάφοροι, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν μόνον τοῦ *intuitus pecuniae* καὶ τῶν λοιπῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ἀξιουμένων ἀντικειμενικῶν προϋποθέσεων.

γ) ὅτι τὸ ἐπιχείρημα καθ' ὃ ἡ διοικητικὴ ἄδεια δὲν ἔχει περιουσιακὴν ἀξίαν, δὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τῆς Α. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ ἄδεια αὕτη ἔχει οὐσιώδη περιουσιακὴν ἀξίαν, ὡς βασικὸν στοιχεῖον τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἐν ὑπομνησθῆ ὅτι πλείασι διοικητικῶν ἀδειῶν ἔχει περιουσιακὴν ἀξίαν καὶ δὴ αὐτοτελῆ ὡς π.χ. ἄδεια βενζιναντλίας, ἀρτοποιοῦ (Σ.τ.Ε. 152, 300/42, 925/47) δυναμένη νὰ καταστῇ ἀντικείμενον συναλλαγῆς ἀσχετῶς πρὸς τὸ ἀρτοποιεῖον, ἄλλοτε, δέ, ἄδεια αὐτοκινήτων Δ.Χ. Τὸ σύγχρονον Διοικητικὸν Δίκαιον, ἀναφέρεται ὄχι κυρίως εἰς τὰ πρόσωπα, ἀλλ' εἰς τὴν περιουσίαν αὐτῶν (Διοικητικὸν Οἰκονομικὸν Δίκαιον) καὶ εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, αὐτὴν καὶ μόνον, ἀντικειμενικῶς σκοπούμενην, ὑποβάλλει εἰς διοικητικὸν ἔλεγχον καὶ ρυθμίζει ἀνεξαρτήτως τοῦ φορέως τῆς (Πρβλ. Πορίσματα Νομολογίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας 1929 - 1959, σ. 169 ἐπ.).

Β' Ειδικώτερον περί της άδειας λειτουργίας της Α. ως διοικητικής πράξεως

Ἡ ὡςδε ὑποστηριζομένη άποψις (άνωτ. ΙΙ, 4) καθ' ἣν ἡ άπαξ χορηγηθεύσα εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τῆς Α. τὸ 1920 άδεια λειτουργίας της ἐν Ἑλλάδι, παρὰ τὴν κατὰ τὸ 1966 συντελεσθεύσαν ἐνωμάτωνσιν της εἰς τὴν Β. ἐξ α-κολουθεύει νὰ ἰσχύη συνεχιζομένη ὑπὸ τὸν νέον φορέα τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς Α. (τὴν Β.), εὔρισκεται ἐν άρμονίᾳ πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν διδασκαλίαν καὶ νομολογίαν ἐπὶ τοῦ δικαίου τῶν διοικητικῶν πράξεων.

1. Οὔτως, ὁ Μ. Σ τ α σ ι ν ὀ π ο υ λ ο ς (Δίκαιον τῶν Διοικητικῶν πράξεων, 1951, σελ. 375. Ὁ αὐτὸς Μαθήματα Διοικητικοῦ Δικαίου, 1957, σελ. 256), εἰς τὰς περιπτώσεις λήξεως τῆς ἰσχύος τῶν διοικητικῶν πράξεων, ὑπάγει καὶ εὐλόγως, τὰς προσωποπαγεύς τοιαύτας, ἥτοι ἐκείνας «διὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν ὀποίων ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν στοιχεύα καὶ προὔποθέσεις συνδεδεμέναι πρὸς τὸ πρόσωπον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὀποίου ἐξεδόθη. Οὔτως, οἱ διορισμοὶ δημοσίων ὑπαλλήλων, αἱ άδειαι άσκήσεως ἐπαγγελλμάτων τελοῦντων ὑπὸ τὴν άστυνομικὴν τοῦ κράτους ἐποπτεύαν».

Ἐφ' ὅσον ὁ νόμος δὲν ὀρίζει άλλως, φυσικὸν εἶναι ὅτι διὰ τοῦ θανάτου τοῦ προσώπου τοῦ δικαίουχου καὶ ἐν άνυπαρξίᾳ ἐπαγγέλματος, λήγει ἡ ἰσχύς τῆς διοικητικῆς πράξεως, τὰ δὲ ἐνωμα άποτελέσματα αὐτῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συνεχισθοῦν ἐναντι τῶν καθολικῶν ἢ εἰδικῶν διαδόχων τοῦ προσώπου τούτου. Περὶ τούτων οὔδεις άντιλέγει.

Ἄλλ' ὁμως, ὡς ἐλέχθη προλαβόντως (Α', 1-2), ἡ άδεια λειτουργίας τῆς εταιρείας Α., παρὰ τὴν ἐρευναν τῆς σκοπιμότητος, δὲν ἔχει προσωποπαγῆ χαρακτῆρα.

Ἐν τούτοις, ὁ αὐτὸς συγγραφεύς μεταξὺ τῶν προσωποπαγῶν σχέσεων περιλαμβάνει καὶ τὴν άδειαν λειτουργίας ἐργοστασίου, πρὸς ἣν ὀμοιάζει ἡ άδεια λειτουργίας ἐν Ἑλλάδι τῆς εταιρείας καθ' ὅσον ἀμφοτέραι χορηγοῦνται εἰς ἐπιχειρήσεις, εἰς ἀμφοτέρας δὲ ἐρευνᾶται καὶ ἡ σκοπιμότης, ἐντονώτερον δὲ μάλιστα εἰς τὴν περίπτωσιν βιομηχανίας.

Ἄρα, κατὰ τὴν άποψιν ταύτην, ἐν θανάτῳ τοῦ ἰδιοκτῆτου τοῦ ἐργοστασίου ἢ πωλήσεως αὐτοῦ (καθολικῆς ἢ εἰδικῆς διαδοχῆς) ἡ άδεια ἔπαυσε νὰ ἔχη ἰσχύν μολονότι ἡ ἐπιχειρήσις συνεχίζεται ὑπὸ νέον φορέα.

Καὶ ἐρωτᾶται: ἡ ἐκδοθησομένη άδεια λειτουργίας (σκοπιμότητος) τῆς βιομηχανίας θὰ εἶναι νέα ἢ ἡ άντικατάστασις καὶ συνέχισις τῆς παλαιᾶς μὲ νέον δικαίουχον;

2. Ἡ νομολογία τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας (ἦν ἴδετε εἰς Πορίσματα Νομολογίας τοῦ Σ.τ.Ε. 1929 - 1959, σελ. 170 ἐπ.) συνεπῆς πρὸς τὰς συγχρόνους τάσεις τοῦ διοικητικοῦ ὀικονομικοῦ δικαίου καὶ τὰ ὑπὸ τῆς συγχρόνου Ἐπιστήμης τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου δεκτὰ γενόμενα, καθ' ἃ ἡ ἐπιχειρήσις, ὡς ὀργανωμένον σύνολον, ρυθμίζεται κατὰ τρόπον αὐτοτελῆ καὶ ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ φορέως της (ἐπιχειρηματίου) (άνωτ. § ΙΙ), διαστέλλει τὴν άδειαν σκοπιμότητος, ἥτις άπαιτεύ-

ται πρὸς λειτουργίαν ἀρτοποιείου, φαρμακείου κλπ. καὶ εἶναι κληρονομητὴ καὶ μεταβιβάστῃ, τῆς ἀδείας ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ἀρτοποιοῦ, φαρμακοποιοῦ, ἥτις ἔχει αὐστηρῶς προσωπικὸν χαρακτῆρα (362/43). Ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ ιδεῶν τὸ Σ.τ.Ε. συνεπὲς πρὸς τὴν ἄνω νομολογίαν του, προκειμένου περὶ ἀδείας σκοπιμότητος λειτουργίας ἐργοστασίου, ὡπερ ἐπωλήθη εἰς τρίτον, ἐδέχθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 861/55 ἀποφάσεώς του (ἐν ὀλομελείᾳ), ὅτι «ἐν μεταβίβασει τοῦ ἐργοστασίου εἰς τὸν νέον ἐργοστασιάρχην, δὲν χορηγεῖται τὸ πρῶτον ἄδεια ἰδρυσεως ἐργοστασίου, ἀλλ' ἡ χορηγουμένη ἄδεια θεωρεῖται ὡς συνεχίσις τῆς «προηγουμένως χορηγηθείσης,» καὶ ὅτι ἡ ἐπ' ὀνόματι τοῦ πρώτου δικαιοῦχου χορηγηθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1948 ἄδεια χορηγεῖται νῦν (1955) εἰς τὸν νέον ἐργοστασιάρχην. Συνεπῶς ἡ ἔκδοσις ἀδείας ἐπ' ὀνόματι προσώπου, τὸ ὅποιον διαδέχεται ἕτερον ἀποτελεῖ συνέχισιν ἢ ἀντικατάστασιν ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ ἐργοστασίου τοῦ πρώτου ἐργοστασιάρχου καὶ οὐχὶ ἔκδοσιν νέας ἀδείας».

3. Τόσον εἰς τὴν περίπτωσιν, ἐφ' ἧς ἔκρινε τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 861/55 ἀποφάσεώς του, ὅσον καὶ ἐν προκειμένῳ, ἔχομεν μεταβολὴν τοῦ φορέως τῆς ἐπιχειρήσεως, ἣτις ἀφήνει ἄθικτον τὴν ἐπιχείρησιν, ἣτις λειτουργεῖ μὲ τὴν αὐτὴν διοικητικὴν ἄδειαν ἀπλῶς συνεχιζομένην ἢ ἀντικαθισταμένην, μὲ ἀποτελέσματα ἀνατρέχοντα εἰς τὸν χρόνον καθ' ὃν τὸ πρῶτον ἐξεδόθη, ἀλλ' ἐπ' ὀνόματι τοῦ νέου φορέως (B), χωρὶς νὰ ἀπαιτεῖται ἔκδοσις νέας ἀδείας.

Ἄρα, ἂν πρόκειται νὰ ἐκδοθῇ διοικητικὴ πρᾶξις περὶ παροχῆς ἀδείας λειτουργίας ἐν Ἑλλάδι τῆς B. αὕτη δὲν θὰ εἶναι νέα ἡδημιουργικὴ δικαιώματος πρᾶξις, ἀλλ' ἀναγνωριστικὴ τῆς ἤδη διὰ τῆς συγχωνεύσεως συνεχιζομένης ἐπιχειρήσεως τῆς A. ὑπὸ νέου φορέα (B). Ἡ διοικητικὴ αὕτη πρᾶξις εἶναι ἀπλῆ ἀντικατάστασις ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ πρώτου ἐπιχειρηματίου (A) καθ' ὅσον ἡ ἐπελθοῦσα νομικὴ μεταβολὴ εἰς τὸν φορέα τῆς ἀπὸ τοῦ 1920 λειτουργούσης ἐν Ἑλλάδι ἐπιχειρήσεως, ἀφήνει ἄθικτον τὴν ἰσχὺν τῆς ἀδείας λειτουργίας αὐτῆς, εἰς ἣν ὑπαισέρχεται ἐν παντὶ ἤτοι μὲ τὰς αὐτὰς προνομίας καὶ βάρη, ὁ ἐπιχειρηματίας B.

IV. Συμπέρασμα

Ἄρα, εἴτε οἰκοδομοῦμεν ἐπὶ τῆς συγχρόνου ἐννοίας τῆς ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως, εἴτε ἐπὶ τῆς νομολογίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καὶ τῆς θεωρίας τῶν διοικητικῶν πράξεων, καταλήγομεν εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν τύχην τῆς ἀδείας λειτουργίας ἐν Ἑλλάδι τῆς ἐταιρείας A., κατόπιν τῆς συγχωνεύσεώς της μετὰ τῆς B.

Τυχὸν ἔκδοχῃ, καθ' ἣν κατόπιν τῆς συγχωνεύσεως καὶ ἀνυπαρξίας τῆς A., ὡς αὐτοτελοῦς νομικοῦ προσώπου, ἡ B. ὑποκαθισταμένη εἰς τὰ δικαιώματα ταύτης δικαιοῦται νὰ εἰσπράξῃ τὴν ἐξ 1 ἑκατομμυρίου δραχμῶν ἐγγύη-

σιν, ἐφ' ὅσον δὲ θελήσῃ νὰ λειτουργήσῃ ἐν Ἑλλάδι δέον νὰ καταβάλῃ ἐγγύησιν 5 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἐκτὸς τῆς τραχύτητος αὐτῆς, θὰ ἦτο ἀφορήτως ἐννοιοκρατική, παραγνωρίζουσα τὸ ἀδιαμφισβήτητον γεγονός ὅτι ἡ Β. σ υ ν ε χ ί ζ ε ι τὴν αὐτὴν ἐπιχείρησιν, ἣν ἤσκει ἡ εἰς αὐτὴν ἐνσωματωθεῖσα Α. Ἡ ἀληθής, ἄρα, ἐννοία τοῦ Β.Δ. 112/65 εἶναι ὅτι, αἱ ἤδη πρὸ τῆς ἰσχύος του λειτουργοῦσαι ἐν Ἑλλάδι ἀλλοδαπαὶ ἀσφαλιστικαὶ ἐπιχειρήσεις δὲν καταλαμβάνονται ὑπ' αὐτοῦ, εἶναι δὲ ἀδιάφοροι νομικαὶ μεταβολαὶ δυνάμεναι νὰ ἐπέλθωσιν εἰς τὸν φορέα των, μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἰσχύος του.

“ ΔΕΛΤΙΟΝ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ „
(BUSINESS ADMINISTRATION BULLETIN)

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ & ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Ἔτος ἐκδόσεως 1962

Ἐκαστον τεῦχος (περίπου 100 σελίδων) ἰσοδυναμεῖ πρὸς πλῆρες ἐκπαιδευτικὸν σεμινάριον καὶ περιέχει :

1) Ἄρθρα καὶ μελέτας :

Ὅργανώσεις καὶ Διοικήσεως Ἐπιχειρήσεων, Παραγωγῆς καὶ Διανομῆς Ἀγαθῶν, Ἀνθρωπίνων Σχέσεων, Κόστους, Στατιστικῆς κλπ.

2) Βιβλιογραφίαν :

Ἐπὶ τῶν ἐπιστημονικῶν κλάδων τῆς Ὅργανώσεως καὶ Διοικήσεως τῶν Ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν βοηθητικῶν αὐτῆς ἐπιστημῶν.

3) Εἰδήσεις :

Σχόλια, εἰδήσεις, ἀνακοινώσεις καὶ νέα ἀπὸ τὴν διεθνή καὶ Ἑλληνικὴν κίνησιν τῆς Διοικήσεως τῶν Ἐπιχειρήσεων καὶ ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος.

Γραφεῖα : Δραγατσανίου 6, Ἀθήναι, 122,

Τηλ. 224.636, 226.806 καὶ 936.410